

פרשת קרבנות הנשיאים - חביבות עם ישראל

הקדמה

במאמר הקודם הובאו הסברים מוסריים לשמונה מהשאלות. במאמר זה יובאו הסברים יותר כלליים לחלק מהשאלות ההן, וכן לשאלות נוספות שבהן לא עסק כלל המאמר הקודם.

א. מדוע חזרה התורה על כל קרבנות הנשיאים בפרט ובכלל, ומדוע ציוה ד' שכל נשיא יקריב ביום אחר?

1. הסבר החזקוני: להאריך משך שמחתם

על השאלה השמינית מדוע ציוה ד' שכל נשיא יקריב ביום אחר כתב החזקוני בפסוק י"א: "נשיא אחד ליום - להאריך משך שמחתם". יש לעיין: מהי כוונת החזקוני? האם כוונתו היא שרצה ד' להאריך את משך שמחתם של הנשיאים, או של בני ישראל? לכאורה נראה פשוט שהכוונה היא לשמחתם של בני ישראל, שכן הנשיאים שנדחו מהיום הראשון שבו חשבו להקריב, לימים האחרונים, מן הסתם לא שמחו! אבל אפשר לומר שגם אותם נשיאים שמחו, כיון שכך זכה כל נשיא שיהיה לו יום מיוחד, שבו רק הוא מקריב. ועוד שכיון שכולם הביאו יחד את אותו קרבן, והיו באחדות גמורה, כפי שהתבאר לעיל, לא הפריע להם שהם יקריבו אחרונים, והם שמחו שחנוכת המזבח תמשך י"ב ימים, ולא רק יום אחד! מכל מקום גם אם נסביר כך, ודאי שבני ישראל שמחו שמחה גדולה שחנוכת המזבח נמשכת שנים עשר יום ולא רק יום אחד, שמחה שאנו מציינים גם בימינו באי אמירת תחנון בכל הימים הללו¹.

2. הסבר הרב מינצברג: להדגיש את חשיבות הקרבנות וחביבותם

הסבר בכיוון שונה כתב הרב מינצברג שליט"א ב"תורה ודעת" (ח"ב עמ' קעא²): "בלשון הכתוב מבואר שהנשיאים עצמם הביאו כולם את קרבנם ביום הראשון לרגל חנוכת המזבח, אולם היה זה מחמת ציווי ד' שיקריבו את קרבנם כל

¹ עיין ב"משנה ברורה" סימן תכט ס"ק ז.

² הוצאת מכון "קהל עדת ירושלים" אדר ב תשס"ח.

אחד ביום לעצמו. וצריך לדעת מה הטעם שציוה ד' על חלוקה זו לימים נפרדים. **ונראה שהטעם הוא מצד חשיבות וחביבות הקרבנות הללו**, בהיות שהיו אלו **קרבנות מיוחדים של נשיאי ישראל לרגל חנוכת המזבח**, קבע הקב"ה שיהיה לכל אחד יום מיוחד שבו הוא מקריב, ויהיה לו יום מיוחד להקרבתו. וכענין שמצינו 'אין חותמין בשתיים', 'אין עושין מצוות חבילות חבילות' (ברכות מט ע"א). והיינו דמשום חשיבות וכבוד המצוה, ראוי ליחד לכל דבר ברכה בפני עצמה, ולכל מצוה כוס בפני עצמו, ולא לכוללם יחד עם מצות נוספות. וכמו כן [לחשיבות קרבנות הנשיאים, ייחודה תורה יום מיוחד לכל אחד מהם.

ואכן מאותו הטעם נכתבו ונשנו הקרבנות של כל נשיא בנפרד, למרות שכולם הקריבו אותו קרבן. ולא נכתבו כל ההקרבות בבת אחת שכל הנשיאים הקריבו קערת כסף וכו' [וכמו שמצינו בקרבנות המוספין של פסח: 'כאלה תעשו ליום שבעת ימים' (במדבר כח, כד)]. דכשם שציוה הקב"ה שכל קרבן יוקרב ביום מיוחד בפני עצמו, ולא יוקרבו כולם ביום אחד, מאותו הטעם גם נכתבה לכל אחד פרשה מיוחדת בתורה, שגם הכתיבה של ההקרבה תהיה מיוחדת לכל אחד בעצמו".

מקומות נוספים שבהם חזרה התורה על אותם הדברים לרוב חביבותם

יסוד זה, שלחשיבות הדבר וחביבותו התורה חוזרת עליו ומפרטת אותו ומאריכה בו, כתבו המפרשים בכמה מקומות:

1. בפרשת חיי שרה (כד, מב) כתב רש"י: "אמר רבי אחא: יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בנים, שהרי פרשה של אליעזר כפולה בתורה, והרבה גופי תורה לא נתנו אלא ברמיזה". ועיין בסמוך.

2. בתחילת פרשת וישב (לז, א) כתב רש"י: "אחר שכתב לך ישובי עשו ותולדותיו בדרך קצרה, שלא היו ספונים וחשובים לפרש היאך נתיישבו וסדר מלחמותיהם איך הורישו את החוריק, **פירש לך ישובי יעקב ותולדותיו בדרך ארוכה, כל גלגולי סבתם, לפי שהם חשובים לפני המקום להאריך בהם**. וכן אתה מוצא בעשרה דורות שמאדם ועד נח: פלוני הוליד פלוני, וכשבא לנח האריך בו. וכן בעשרה דורות שמנח ועד אברהם קצר בהם, ומשהגיע אצל אברהם האריך בו. משל למרגלית שנפלה בין החול, אדם ממשמש בחול וכוברו בכברה, עד שמוצא את המרגלית. משמצאה - הוא משליך את הצרורות מידו, ונוטל המרגלית".

3. בראש ספר שמות (א, א) כתב רש"י: "ואלה שמות בני ישראל - אף על פי שמנאן בחייהן בשמותם, **חזר ומנאן במיתתן, להודיע חיבתן שנמשלו לכוכבים,**

שמוציאן ומכניסן במספר ובשמותם, שנאמר: 'המוציא במספר צבאם, לכלם בשם יקרא' (ישעיה מ, כו)³.

4. כעין זה כתב גם הרמב"ן בפרשת ויקהל (שמות לו, ח) ביחס לחזרה על מלאכת המשכן: "ויעשו כל חכם לב בעשי המלאכה את המשכן עשר יריעות - הנה החזיר בתורה מלאכת המשכן חמש פעמים! כי הזכיר את כולה בצוואה בפרט ובכלל. תחילה אמר: 'ועשית' כך, 'ועשית' כך, (לעיל כה, י - כת, מג), ואחרי כן הזכיר כולם בדרך כלל: 'ועשו את כל אשר צויתך. את אהל מועד ואת הארון לעדות', עד 'ככל אשר צויתך יעשו' (לעיל לא, ז-יא)!

...ועל הכלל כל זה דרך חיבה ודרך מעלה, לומר כי חפץ ד' במלאכה, ומזכיר אותה בתורתו פעמים רבות, להרבות שכר לעוסקים בה, כענין מה שאמרו במדרש: 'יפה שיחת עבדי אבות לפני הקב"ה מתורתם של בנים, שהרי פרשתו של אליעזר שנים ושלושה דפין היא' (בר"ר ס, ח)⁴.

ב. כיצד יתכן שהנשיאים הקריבו קטרת וחטאת ומדוע הביאו הנשיאים את כל שאר הקרבנות?

1. הסברי רש"י לגבי הקרבת הקטרת והחטאת

כתב רש"י בפסוק י"ד: "מלאה קטרת - לא מצינו קטרת ליחיד ולא על מזבח החיצון, אלא זו בלבד, והוראת שעה היתה"⁵.

רש"י ציין שהיתה זו הוראת שעה להקריב קטרת של יחיד, ועל המזבח החיצון, אך הוא לא הסביר מדוע היתה כאן הוראת שעה.

---

³ כעין זה כתב רש"י גם בראש ספר במדבר (א, א): "וידבר ד' אל משה במדבר סיני באחד לחדש - מתוך חיבתו לפניו מונה אותם כל שעה: כשיצאו ממצרים מנאן, וכשנפלו בעגל מנאן לידע מנין הנותרים, וכשבא להשרות שכינתו עליהם מנאם. באחד בניסן הוקם המשכן, ובאחד באייר מנאם". יש לציין שיש הבדל בין דברי רש"י בתחילת ספר שמות לבין דברי רש"י בתחילת ספר במדבר: בתחילת ספר שמות אין מדובר על מנין, אלא על הזכרת שמות השבטים אחרי מותם, אף על פי שכבר נזכרו בחייהם. ואילו בתחילת ספר במדבר מדובר על מנין ממש, ועל מנין חדש. אבל היסוד הוא אותו יסוד, שלרוב חביבותם של ישראל בעיני הקב"ה הוא חוזר על שמותם שוב ושוב, ומונה אותם שוב ושוב.

⁴ עיין גם במאמר הבא. כן נראה להסביר גם את הפסוקים המרובים שעוסקים במסעות בני ישראל (ט, טו-כג), וחוזרים פעמים רבות על כך ש"על פי ד' יחנו ועל פי ד' יסעו" (יח, כ, כג) ושנסעו רק על פי העלות הענן.

ועיין עוד במאמר "שבחם של ישראל בפירוש רש"י לתורה" ב"הדר התורה" דברים בפרשת וזאת הברכה, ובעיקר בפ"א ובפ"ד שם.

⁵ מקורו של רש"י במנחות נ ע"א וע"ב.

על הקרבת החטאת כתב רש"י בפסוק ט"ז: "שעיר עזים אחד לחטאת - לכפר על קבר התהום, טומאת ספק"⁶. ובפסוק כ"ב כתב רש"י: "שעיר עזים - לכפר על מכירת יוסף, שנאמר: 'וישחטו שעיר עזים'⁷.
 אבל רש"י כאן לא העיר שחטאת אינה קריבה בנדבה.
 כמו כן לא הסביר רש"י מדוע הקריבו הנשיאים את שאר הקרבנות, אלא רק על דרך רמז (פסוקים יט-כג)⁸.

---

⁶ בספרי (נא) כתוב: "לכפר על קבר התהום" ורש"י פירש: "טומאת ספק". ועיין ברא"ם שהאריך ו"בגור אריה" וב"נחלת יעקב" וב"שפתי חכמים" וב"עיקר שפתי חכמים" וב"משכיל לדוד" ו"בבאר בשדה" ועיין עוד ברש"י ויקרא י, יז וב"משכיל לדוד" שם.
⁷ א. יש להעיר שלפי זה שבטי יוסף ובנימין לא היה צריכים להביא קרבן זה, כיון שהם לא חטאו במכירת יוסף! עיין במאמר "פדיון הבן כתיקון לחטא מכירת יוסף" בפרשת במדבר.
 ועיין עוד במאמרי "קרבנות היום השמיני - כפרה על חטא העגל ועל חטא מכירת יוסף" בפרשת שמיני, ובמאמרי "מכירת יוסף - איך יתפוס השכל זה הדבר?!" בפרשת וישב, ובמאמרי "הברכה והקללה בהר גרזים ובהר עיבל" בפרשת כי תבוא.
 ב. עוד על שעיר נחשון עיין בגמרא בזבחים ט ע"ב שם אמרו: "חטאת נחשון עולה היא", ופירש רש"י בד"ה "דומיא דנחשון": "חטאת שאינה על חטא, הדומה לשעיר נחשון, כגון חטאת נזיר ומצורע, הבאות להכשיר". ועיין גם ב"משך חכמה" בבמדבר י, י בד"ה "מכבר פירשת".
⁸ כך כתב רש"י: "קערת כסף - מנין אותיותיו בגימטריא תתק"ל, כנגד שנותיו של אדם הראשון (בראשית ה, ה).
 שלשים ומאה משקלה - על שם שכשהעמיד תולדות לקיום העולם בן מאה ושלשים שנה היה, שנאמר: 'ויחי אדם שלשים ומאת שנה ויולד בדמותו וגו' (שם, ג).
 מזרק אחד כסף - בגימטריא תק"כ, על שם נח, שהעמיד תולדות בן ת"ק שנה (שם, לב), ועל שם עשרים שנה שנגזרה גזירת המבול קודם תולדותיו, כמו שפירשתי אצל 'והיו ימיו מאה ועשרים שנה' (שם ו, ג). לפיכך נאמר: 'מזרק אחד כסף', ולא נאמר: 'מזרק כסף אחד' כמו שנאמר בקערה, לומר שאף אותיות של 'אחד' מצטרפות למנין.
 שבעים שקל - כנגד שבעים אומות שיצאו מבניו.
 כף אחת - כנגד התורה שנתנה מידו של הקב"ה.
 עשרה זהב - כנגד עשרת הדברות.
 מלאה קטרת - גימטריא של קטרת תרי"ג מצות, ובלבד שתחליף קו"ף בדל"ת על ידי א"ת ב"ש ג"ר ד"ק.
 פר אחד - כנגד אברהם, שנאמר בו: 'ויקח בן בקר' (בראשית יח, ז).
 איל אחד - כנגד יצחק, 'ויקח את האיל' וגו' (שם כב, יג).
 כבש אחד - כנגד יעקב, 'והכשבים הפריד יעקב' (שם ל, מ).
 שעיר עזים - לכפר על מכירת יוסף, שנאמר בו: 'וישחטו שעיר עזים' (שם לו, לא).
 ולזבח השלמים בקר שנים - כנגד משה ואהרן, שנתנו שלום בין ישראל לאביהם שבשמים.
 אילם עתודים כבשים - שלושה מינים, כנגד כהנים ולויים וישראלים, וכנגד תורה נביאים וכתובים.
 שלש חמישיות כנגד חמישה חומשין, וחמש הדברות הכתובין על לוח אחד, וחמש הכתובין על השני."

2. הסבר הרמב"ן לגבי הקרבת הקטרת והחטאת ושאר הקרבנות

את כל הדברים הללו הסביר הרמב"ן בפסוק י"ג: "סלת בלולה בשמן למנחה - חנכו הנשיאים את המזבח בכל המינין הקרבים עליו, על כן הביאו מנחה, וקטרת, ועולה, וחטאת, ושלמים. והקטרת והחטאת הוראת שעה, שאינם באים בנדבה. אבל להשלים בחנוכה כל הקרבנות נעשה כן, כי אין ישראל מקריבים זולתי אלו הקרבנות בלבד, כי החטאת והאשם דבר אחד, ושם אחד הוא, ותורה אחת להם?⁹ והנה ד' הנכבד הסכים על דעת הנשיאים וציווה: 'נשיא אחד ליום יקריבו' (פס' יא)... שהסכימה דעתם לדעת העליונה".

⁹ יש לעיין בדברי הרמב"ן שכתב "כי החטאת והאשם דבר אחד, ושם אחד הוא ותורה אחת להם" שאמנם נאמר בויקרא ז, ז: "כחטאת כאשם תורה אחת להם, הכהן אשר יכפר בו לו יהיה", אבל כתב שם רש"י: "תורה אחת להם - בדבר זה!" והרי ודאי שיש הבדלים בין חטאת לאשם: א. מתן דמם שונה, שכן דם החטאת ניתן ביד, על ארבע קרנות, למעלה מחוט הסיקרא, ואילו דם האשם נזרק במזרק, במתן שתיים שהן ארבע, למטה מחוט הסיקרא (זבחים פ"ה מ"ג ומ"ה).
ב. חטאת באה על דבר שזדונו כרת ויש בו לאו (כרתות פ"א מ"א ומ"ב), ואילו אשם בא על ששה דברים אחרים (זבחים פ"ה מ"ה)!

ג. אשם בא רק איל או כבש (רש"י ויקרא ז, ג ורמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פ"א ה"י), ואילו חטאת אינה באה לעולם איל או כבש, אלא או פר - בכהן משיח ובפר העדה (ויקרא ד, א-כא), או שעיר - בנשיא (שם, כב-כו), ובציבור במועדות ובראשי חדשים (במדבר כח-כט), ועל עבודה זרה (שם טו, כד), או כבשה או שעירה - ביחיד (הדיוט) (ויקרא ד, כז-לה ובמדבר טו, כז), או בן יונה או תור - בעני בקרבן עולה ויורד (ויקרא ה, א-י), ובמצורע עני (שם יד, כא-לא), וביולדת (שם יב, א-ח) ובזב (שם טו, א-טו) ובזבה (שם, כה-ל), ובנויר שנטמא (במדבר ו, א-יא).

ד. נוסף על כך חטאת באה זכר ונקבה, מהבקר מהצאן ומהעוף, ונוהגת גם בציבור (רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פ"א ה"ד וה"ט), וכן יש חטאות פנימיות. מה שאין כן אשם, שבא רק מזכרי הכבשים, איל וכבש, ואינו פנימי, ונוהג רק ביחיד ולא בציבור (תמורה יד ע"א ורמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פ"א ה"ד). ומה שכתוב ברש"י ויקרא ז, ב: "לפי שמצינו אשם בציבור" עיין ב"תורה תמימה" שם אות ד וב"תורה שלמה" שם אות ד* ובמלואים שם (כרך כז עמוד קצז אות ג) וב"מעיינה של תורה" שם וב"פרדס יוסף" שם ובהערות הרב שעוועל במהדורת מוסד הרב קוק שם].

ועיין ברמב"ן עצמו בויקרא ה, טו, שדן באריכות ביחס שבין החטאת והאשם!
אבל יש לציין שכעין דבריו כאן כתב הרמב"ן גם בחיבורו "תרי"ג מצוות" (עמוד תקלב): "וממה שצריך אתה לדעת כי החטאת והאשם דינם שוה". ובפירוש "בית היין" ציין שהרמב"ן כתב גם בבראשית טו, ט: "ורמז לו כי שלושה קרבנות מהן יקריבו לפניו זרעו: העולה והחטאת והשלמים, כי האשם חטאת היא, אין ביניהם לבד השם!"
הסביר הרב חד"ש אצלנו בשם ה"כור זהב": "ואף על פי שמחולקים בזריקה, אם נתן מתנה אחת כיפר בדיעבד".

בפירוש "בית היין" הביא שם בשם ספר "קרן פני משה" שבמדרש תדשא פ"ב [הובא ב"אהבת חסד" ל"חפץ חיים" ח"ב פכ"ג אות ב] נאמר: "שלשה טכסים הן הקרבנות: עולה שלמים וחטאת!" כדברי הרמב"ן! ועיין שם ב"אהבת חסד" בהרחבת דברי המדרש.
עוד נראה שכונת הרמב"ן לכך ששניהם באים בדרך כלל על חטא, ונאכלים רק בעזרה, לזכרי כהונה, ליום ולילה.

הרמב"ן הדגיש שהחטאת קרבה כאן בהוראת שעה, וכן הסביר שהנשיאים הביאו את כל סוגי הקרבנות, כולל קטרת וחטאת שאינן קריבין בנדבה, כדי לחנוך את המזבח בכל סוגי הקרבנות. הרמב"ן כאן לא הסביר מדוע מכל סוג של קרבן הביאו דווקא סוג זה של בהמה ודווקא בכמות זו, על כך כבר כתב רש"י בפסוקים יט-כג, והרמב"ן הביאו בדיבור הקודם.

3. הסבר רש"י בשיר השירים

כתב רש"י בשיר השירים (ה, א): "באתי לגני - בימי חנוכת הבית. אריתי - לקטתי. והוא לשון משנה: 'כְּמֵלֵא אוֹרָה וְסֵלוֹ' (בבא בתרא פב ע"ב). ואף לשון מקרא: 'וְאֶרְוֶהָ כָּל עוֹבְרֵי דַרְךָ' (תהלים פ, יג). ונאמר על שם הקטרת, שהקטירו קטרת יחיד הנשיאים על מזבח החיצון, ונתקבלה, והוא דבר שאינו נוהג לדורות, ועל כן נאמר: 'אכלתי יערי עם דבשי' - יש דבש שהוא גדל בקנים, כענין שנאמר: 'ביערת הדבשי' (שמואל א יד, כז), ויערת היא לשון קנה, כמו: 'ותשם בסוף' (שמות ב, ג): 'ושויתיה ביערא', ומוצצין הדבש ומשליכין העץ, ואני מרוב חיבה 'אכלתי יערי עם דבשי' - אכלתי הקנה עם הדבש, את שאינו ראוי עם הראוי. קטרת נדבה וכן שעירי חטאת שהקריבו הנשיאים, ואין חטאת קריבה נדבה, ואני קבלתים בו ביום".

אמנם אין כאן הסבר מדוע היתה הוראת שעה, ומדוע הביאו הנשיאים קרבנות אלו, אבל רש"י ציין שד' קיבל את הקרבנות האלו "מרוב חיבה".

4. הסבר המדרש רבה על דחיית הקרבנות את השבת

כאמור, רש"י בשיר השירים כתב שד' קיבל גם את הקרבנות שבדרך כלל אינם באים בנדבה, "מרוב חיבה". עיקרון זה לימד אותנו רש"י כבר בחומש בראשית (כב, ג): "שהאהבה מקלקלת השורה". דהיינו שמרוב אהבה נוהגים האוהבים לעשות דברים שאינם מקובלים בין אנשים רגילים¹⁰. על פי דרכו אפשר להסביר שלכן ציוה ד' להקריב את הקרבנות בשבת!

כך נאמר במפורש במדרש רבה בפרשתנו (יג, ב בסופו) על הפסוק הזה בשיר השירים: "אריתי מורי וגוי' - אמר ר' שמעון בן יוסניה: שלושה דברים כתוב כאן: 'אריתי מורי עם בשמי, אכלתי יערי עם דבשי, שתיתי ייני עם חלבי, כנגד שלושה

¹⁰ זו לשונו של רש"י שם בפרשת העקדה (בראשית כב, ג): "ויחבש - הוא בעצמו, ולא ציוה לאחד מעבדיו, שהאהבה מקלקלת השורה". יש לציין ששם הסביר רש"י שאברהם אבינו מרוב אהבתו לד' עבר על שורת דרך ארץ, ואילו בשיר השירים כתב רש"י שמרוב אהבת ד' לעם ישראל, ד' קיבל גם את הקטרת והחטאת, בניגוד להלכה הרגילה.

דברים שעשו הנשיאים שלא כהוגן, וקבלם הקדוש ברוך הוא, ואלו הן: בכל מקום אין היחיד מתנדב בקטרת, והנשיאים הביאו: 'כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת'. בכל מקום אין היחיד מביא חטאת אלא אחר ידיעת חטאו, ואלו הביאו שעיר שלא בחטא. בכל מקום אין קרבן יחיד דוחה את השבת, וכאן קרבן יחיד דוחה את השבת. **הא למדנו כמה קרבן נשיאים חביב לפני הקב"ה**¹¹.

על אותה חביבות כתב רש"י אצלנו בפסוק א': 'ויהי ביום כלות משה - כלות כתיב¹², **יום הקמת המשכן היו ישראל ככלה הנכנסת לחופה**'.

ביאר את דבריו ה"באר יצחק" שם: 'היו ישראל ככלה הנכנסת לחופה - דמיון כנסת ישראל ככלה, והמשכן כחופה. וכן הוא בשיר השירים (ג, ט): 'אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון'. וגם בכל ספרי הנביאים נמצא מליצה זו לרוב, לכנות כנסת ישראל באשה, וכביכול להמקום ברוך הוא בשם בעלה ואישה. וכל זה לרמז להבדל שבין ישראל לאומות העולם, שכולם מתייחסים בבחינת המקום ברוך הוא יחס העבדים אל אדוניהם, ויחס העם אל מלכם. אבל ישראל, מצד הבחירה שבחר בם מכל האומות, בהשראת שכינתו בתוכם, ותת להם תורתו, מתייחסים אליו ברוך הוא על צד המליצה יחס האהובה אל האוהב. ואם כן מליצה זו היא מצד הבחירה העולמית שבחר בם, ולא יחליפם ולא ימיר אותם לנצח, כדמיון האוהב והבעל אשר יבחר לו באשה אחת מכל הנשים, והוא קשור בה לעולם על ידי הבחירה הזו. ולכן תפסו ז"ל גם כן להרחיב המשל על צד המליצה, שאם כנסת ישראל היא האהובה, אם כן המשכן הוא חופה, לפי שהוא בית מועד, שם התועדות¹³ החשוקים, לפי שהשראת השכינה במשכן¹⁴.

¹¹ כעין זה נאמר גם במדרש תנחומא נשא כ, ועיין גם בתנחומא תצוה טו.
¹² בחלק מהדפוסים הוסיפו בסוגריים: "ר"ל בפת"ח, ולא כלות בשו"א, ודו"ק". ועיין במפרשי רש"י כאן: "הואיל משה - באר התורה", "צדה לדרך", "נחלת יעקב", "באר בשדה", "לפשוטו של רש"י", וכן ב"אור החיים" הקדוש, ב"מנחת ש"י" ובהגהת ר"ש באבער לפסיקתא דרב כהנא פיסקא א אות קד.

¹³ ב"באר יצחק" כתוב: "ועדות", אבל נראה שצ"ל: "התועדות".
¹⁴ עיין גם במה שכתב רש"י על מעמד הר סיני (שמות יט, יז): "לקראת האלקים - מגיד שהשכינה יצאה לקראתם כחתן היוצא לקראת כלה, וזהו שנאמר: 'ד' מסיני בא' (דברים לג, ב), ולא נאמר: 'לסיני בא'".

וכן כתב רש"י גם בדברים לג, ב: מסיני בא - יצא לקראתם כשבאו להתיצב בתחתית ההר, כחתן היוצא להקביל פני כלה, שנאמר: 'לקראת האלקים' (שמות יט, יז), למדנו שיצא כנגדם. ובשיר השירים ג, יא נאמר: "צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה, בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו". ופירש רש"י שם: "בעטרה שעטרה לו אמו - אהל מועד, שהוא מעוטר בגווינין, תכלת וארגמן ותולעת שני. ביום חתונתו - יום מתן תורה, שעטרוהו להם למלך וקבלו עולו. וביום שמחת לבו - זה שמיני למילואים, שנתחנך בו המשכן במדבר".

יש לציין שהקב"ה אוהב כאשר בניו חיים בשלום ובאחדות, כמו שנאמר בתנא דבי אליהו רבא (סוף פרק כ"ח): "כך אמר להם הקב"ה לישראל: בני אהובי, כלום חיסרתני דבר שאבקש מכם?! ומה אני מבקש מכם? אלא שתהיו אוהבים זה את זה, ותהיו מכבדים זה את זה, ותהיו יראים זה מזה".

לפי זה יתכן שהחביבות הגדולה של בני ישראל ביום הקמת המשכן נבעה מהאחדות שביניהם, כפי שהתבאר במאמר הקודם. אבל מהמדרש נראה שהחביבות נבעה מעצם הקמת המשכן, ולא רק מהאחדות ששררה בבני ישראל. עוד יש לציין שלעיל (סוף פ"א) התבאר שהקב"ה אוהב את ישראל בכל שעה, וצריך לומר שכעת התגלתה יותר אהבה זאת, ואולי גם התגברה לרגל הקמת המשכן. כמו כן מסתבר שמתוך האחדות הגדולה ששררה בין בני ישראל גדלה עוד יותר אהבת ד' לבני ישראל באותה שעה.

ג. מדוע בכל הקרבנות הוקדמו סוגי הבהמות לסוג הקרבן, ואילו בשלמים נאמר קודם: "ולזבח השלמים", ורק אחר כך בא פירוט הבהמות?

1. הסבר הנצי"ב

לפני שנענה על השאלה העיקרית יש להקדים שהנצי"ב ב"העמק דבר" כאן בפסוק ט"ז¹⁵ הקשה קושיה נוספת: "ולזבח השלמים" - ולזבח שלמים מיבעי! ותירץ: "אלא משום שהיה יום שמחה גדולה בישראל, כדתן שלהי תענית: 'ביום שמחת לבו - זה בנין בית המקדש', וכמו שכתבתי בפרשת בהעלתך על הפסוק 'וביום שמחתכם' (י, י), משום הכי היה ידוע דצריך שלמים, כמו בשמחת מועד, משום הכי כתיב: 'השלמים'".

שם בפרשת בהעלתך על הפסוק 'וביום שמחתכם' (י, י) הרחיב הנצי"ב וכתב: "שמחתכם - לא נתבאר מהו יום שמחת ישראל! ובספרי תניא: 'אלו השבתות. ר' נתן אומר: אלו תמידים'. אבל זה אינו אלא דרש על 'וביום', לרמוז גם אלו. אבל

ועיין ב"באר יצחק" על רש"י שמות יט, יז שכתב: "מה שכינו חז"ל במליצת לשונם 'כחתן לקראת כלה', כי המעמד הקדוש הזה כינו ז"ל 'חיתון', וכן הוא במליצת הנביאים גם כן לכנות לכנסת ישראל בשם 'כלה', ולהקב"ה בשם 'דוד' או 'חתן'. והכל דרך משל על הדיבור והחיבור, שסיבתו האהבה והתשוקה והידידות, ומתלזה עמו השמחה והעונג, שלא ימצא בעולם התחברות אהבה וריעות בגיל וששון ותשוקה וחשק עצום, זולתי ברעים אהובים כחתן וכלה. ולזה כינו גם כן ז"ל באגדה המעמד הקדוש וההדר ההוא בשם חופה".

¹⁵ בפירוש "העמק דבר" כתוב: "טז", אבל צריך להיות: "יז".

עיקר הפשט שהוא יום המצוין בשמחה לא נתבאר¹⁶. ...אלא עיקר הפירוש הוא **יום חנוכת המזבח**, וכדתנן שלהי מסכת תענית: 'ביום חתונתו - זה מתן תורה, וביום שמחת לבו - זה בנין בית המקדש'. והיא שמחת לב ישראל גם כן. והיינו דכתיב בדברי הימים ב (ה, יג) [בחנוכת בית המקדש הראשון]: 'וכהרים קול בחצרות ובמצלתים ובכלי השיר, ובהלל לדי' כי טוב כי לעולם חסדו, והבית מלא ענן בית ד'". והכי כתיב בחנוכה דעזרא (ג, י-יא) [חנוכת בית המקדש השני]: 'ויסדו הבנים את היכל ד', ויעמידו הכהנים מלבשים בחצרות, והלויים בני אסף במצלתים, להלל את ד' על ידי דויד מלך ישראל. ויענו בהלל ובהודת לדי' כי טוב, כי לעולם חסדו על ישראל, וכל העם הריעו תרועה גדולה בהלל לדי' על הוסד בית ד'". **למדנו שאז אמרו הלל גם כן, כמו ביום התקדש חג"**.

בסוף דברי הנצי"ב יש שתי נקודות: הנקודה האחת, שאותה לא הדגיש הנצי"ב, היא שרואים בפסוקים בדברי הימים ובעזרא שגם בחנוכת בית המקדש הראשון וגם בחנוכת בית המקדש השני תקעו בחצרות, וזה מלמד על כך שפירוש הפסוק "וביום שמחתכם... ותקעתם בחצרות" הוא יום חנוכת בית המקדש¹⁷. הנקודה השניה, שאותה הדגיש הנצי"ב בסוף דבריו, היא שבחנוכת בית המקדש אמרו הלל, וכוונתו שכמו שאמרו אז את ההלל, בדומה לשלושת הרגלים, כך גם הקריבו אז שלמים לשמחה, בדומה לשלושת הרגלים¹⁸.

2. הסבר הרב מינצברג

בהמשך למהלך זה כתב הרב מינצברג שליט"א "תורה ודעת" (ח"ב עמ' קעב)¹⁹: "ולזבח השלמים בקר שנים, אילים חמשה עתודים חמשה (יו) - בשאר הקרבנות כאן כתיב תחילה מין הבהמה, ואחר כך סוג הקרבן: 'פר אחד, איל אחד, כבש אחד בן שנתו, לעלה' (טו). וכן: 'שעיר עזים אחד, לחטאת' (טז). וכמו כן היה צריך להיות כאן: 'בקר שנים, אילים חמשה וגו', לזבח שלמים'. וסגנון כזה מתאים

¹⁶ והוסיף הנצי"ב: "והראב"ע כתב שהוא בשו"ב מהמלחמה בניצוח. ואנחנו לא ראינו בכל המקרא שעשו מלכי ישראל הצדיקים והשופטים כן". ועיין בספר "החיל והחסון" לרב יהושע הגר-לאו (הוצאת הישיבה הגבוהה "אור עציון" מרכז שפירא, תשמ"ט) עמ' 241-221 שדן בדברי הנצי"ב הללו. ¹⁷ עיין גם ב"משך חכמה" בבמדבר י, י, שכתב ש"יום שמחתכם" הוא יום חנוכת המזבח, והסביר עוד פסוקים בתנ"ך על פי יסוד זה.

¹⁸ עיין חגיגה ו ע"ב ופסחים קט ע"א ותוספות שם בד"ה "וזבחת שלמים", ורמב"ם הלכות חגיגה פ"א ה"א.

¹⁹ בלא שהזכיר את הנצי"ב.

במקום שיש לנו ידיעה מוקדמת על עצם הדבר שאמור לבוא כאן זבח שלמים, והכתוב בא רק ללמדנו אלו מיני בהמות יבואו לזבח השלמים הידוע²⁰.

ונראה שכיון שקרבנות הנשיאים הבאים לרגל חנוכת המזבח הם קרבנות של ידידות ושמחה, על כן עיקר ההקרבה היו קרבנות השלמים²¹, אלא שהביאו גם חטאת ועולה ומנחה כדי לחנוך את המזבח עם כל סוגי הקרבנות, כמו שכתב הרמב"ן. אבל הקרבן המרכזי של הנשיאים לחנוכת המזבח הוא קרבן שלמים, שהוראתו ידידות וסעודת מרעים של ישראל והמזבח יחדיו²², כלומר: כנסת ישראל והקב"ה על שולחן אחד כביכול. ועיין מה שכתב רש"י על גודל הידידות בשעת חנוכת המזבח [בשיר השירים ה, א]: 'שתו ושכרו דודים - אלו ישראל אוכלי בשר זבח השלמים שהקריבו לחנוכת המזבח'.

ובזה מבואר לשון הכתוב 'ולזבח השלמים', משום שקרבן השלמים הוא הקרבן המבטא את מרכז תוכן העניין של חנוכת המזבח, דהיינו השמחה והחיבה והידידות שבין ישראל לקב"ה. ולכן אחרי שפירט הכתוב את קרבנות העולה והחטאת, מגיע אל עיקר הדבר, שהוא השלמים, שזה פשוט ומובן מאליו שחנוכת המזבח יש בה שלמים. ובא ללמדנו רק מהם המינים שמהם יקרב השלמים: 'בקר שנים וגו'. ואכן קרבנות השלמים בחנוכת הנשיאים היו מרובים הרבה יותר מהעולות והחטאות".

כוונת הרב מינצברג בסוף דבריו היא שלעולה היה רק שלושה בעלי חיים: פר אחד, איל אחד וכבש אחד, ואילו לשלמים היו שבעה עשר בעלי חיים: "בקר שנים, אילם חמשה, עתודים חמשה, כבשים בני שנה חמשה"²³.

²⁰ ועיין שם שהוסיף בתוך סוגרים: "ומהא דכתיב 'ולזבח השלמים' בה"א, ולא כתוב 'ולזבח שלמים' אין הוכחה שהכתוב עוסק בקרבן שלמים ידוע, כי זה לשון התורה ברוב המקומות בקרבן שלמים, שכתוב בהם: 'זבח השלמים' בה"א".

יש להעיר שלעיל הובאו דברי הנצי"ב ב"העמק דבר" כאן, שכן דייק מהה"א! אבל יש לציין שהמלים "זבח השלמים" מופיעות פעמים רבות יותר מאשר "זבח שלמים". אבל בחלק מהמקומות הביטוי "זבח השלמים" כתוב אחרי שכתוב לפניו "זבח שלמים", ואז השלמים כבר ידועים, ומתאים שאכן יהיה כתוב שם "זבח השלמים". עיין ויקרא ג, א-ג, ו-ט. ד, י-כו-לא-לה. ועוד.

²¹ עיין גם ברש"ר הירש בפסוק יז: "השיא של חנוכת המזבח הוא בזבח השלמים... השלמים מבטאים שהשבט שמח לפני ד' בהויתו וברצונו".

²² עיין רש"י ויקרא ג, א: "שלמים - שמטילים שלום בעולם. דבר אחר: שלמים - שיש בהם שלום למזבח ולכהנים ולבעלים".

²³ א. עיין שם שהמשיך: "וכן מצינו שזבח השלמים שהקריבו בשבעת ימי המילואים נקרא: 'איל המלואים' (שמות כט, כו-כו-לא, ויקרא ח, כב-כט), והיינו כנ"ל משום שהוא הקרבן המרכזי ועיקר תוכנו של המלואים, קרבן הידידות בין הכהנים והקב"ה. וזה גם הטעם שבפסוק העוסק בשחיטת איל המלואים, הטעם של תיבת 'וישחט' (ויקרא ח, כג) הוא 'ששלת', דהיינו להדגשת והעצמת תוקף התיבה, משום שאיל שלמים זה היה הקרבן המרכזי של המלואים. וכמו כן אצל קרבנות הנשיאים היו זבחי השלמים הקרבן המרכזי של 'חנוכת המזבח'".

ד. מדוע נכתב הפסוק האחרון בפרשתנו?

בפסוק האחרון בפרשה נאמר: "וּבָבֹא מֹשֶׁה אֶל אֱהֱל מוֹעֵד לְדַבֵּר אִתּוֹ, וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל מִדְּבַר אֱלֹהֵי מַעַל הַכְּפֹרֶת אֲשֶׁר עַל אֲרֹץ הָעֵדֻת, מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרִבִּים, וַיְדַבֵּר אֵלָיו". פסוק זה לכאורה אינו קשור לכל הפרשה של קרבנות הנשיאים, ומדוע הוא נכתב כאן?

1. הסבר הספורנו: בזכות קרבנות הנשיאים היה הדיבור עם משה

כתב הספורנו בפסוק פ"ד: "זאת חנכת המזבח - הנה חנוכת המזבח אז היתה בין הכל דבר מועט בערך אל חנוכת בית ראשון ברבוי הכלים ועשרם ורוב הזבחים".

ובפסוק פ"ט כתב: "ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו וישמע את הקול - ואף על פי שהיה הדבר מועט מאד בערך אל חנוכת שלמה, מכל מקום בבוא משה אל אהל מועד היה שומע אותו הקול ששמע קודם מעשה העגל. וזה לא קרה בבית ראשון, כל שכן בבית שני, שלא הלך אל המקדש נביא להתנבא באופן שישיג הנבואה תיכף. וזה כי היתה לרצון החנוכה הזאת, ומקריביה, ומשה שהיה רועה".
כלומר: הפסוק האחרון בא ללמדנו כמה היתה חביבה בעיני ד' הקרבת קרבנות הנשיאים, שבעקבותיה שרתה השכינה! לפי זה הפסוק ממשיך את כל הרוממות של הקרבת הנשיאים, שבזכות קרבנותיהם שרתה השכינה!

2. תוספת הסבר של ה"אזנים לתורה"

כעין זה, אך בלא להשוות לבית המקדש הראשון והשני, ועם סיוע מהפסוקים בפרשת תצוה, כתב ה"אזנים לתורה" בפסוק פ"ט: "ובבא משה - מה ענין פסוק זה לחנוכת המזבח?"

על פי דרכו של הרב מינצברג אולי ניתן להוסיף שגם בפרשתנו הפסוקים העוסקים בקרבן השלמים מוטעמים בטעמים חגיגיים של זרקא סגול (פסוק י"ז, וכן בכל שאר הנשיאים, וכן בסיכום בפסוק פ"ח).

אבל יש להעיר שגם הפסוקים המתארים את קערת הכסף מוטעמים בטעמים אלו (פסוק י"ג וכן בכל שאר הנשיאים, אבל בסיכום בפסוק פ"ד הטעמים שונים).

ב. עיין שם בהמשך דברי הרב מינצברג שכתב: "ומה שנכתבו השלמים בסוף, היינו משום שסדר הכתיבה לפי חשיבות הדברים, ותחילה נכתבו קערות ומזרקי הכסף, לגודל חשיבות ערכם ומשקל הכסף הרב שבהם, ואחר כך כפות הזהב. והקרבות נכתבו לפי סדר קדושתם, תחילה העולה, שהיא כליל, ואחר כך החטאת, שגם היא קדשי קדשים, ואחר כך השלמים, שהם קדשים קלים".

ג. עוד על משמעות השלמים עיין ב"תורה ודעת" ח"א עמ' ד, ובקונטרס "בן מלך" לחג המצות לרב מינצברג שליט"א (הוצאת מכון "קהל עדת ירושלים" אדר תשס"ח) עמ' צ-קב.

ויש לומר על פי האמור 'עלת תמיד לדרתיכם פתח אהל מועד לפני ד', אשר אועד לכם שמה, לדבר אליך שם' (שמות כט, מב), ופירש רש"י שיש אומרים 'שמעל מזבח הנחשת היה הקב"ה מדבר עם משה משהוקם המשכן, ויש אומרים מעל הכפורת'. עד כאן לשונו. וטעמם מפני האמור כאן: 'מעל הכפורת'. ובארנו שם שלפי זה צריך לומר שהעבודה על המזבח אשר פתח אהל מועד היתה גורמת להשראת השכינה ולדיבור ד' מעל הכפרת. ולפיכך אחרי כלות חנוכת המשכן והמזבח הזכיר הכתוב שמעתה: 'ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו, וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפרת' (לדעה אחת היה הקול יוצא מעל הכפרת, אבל משה היה קולט אותו מעל מזבח הנחשת, ולדעה שניה כפשוטו, אבל רק בזכות הקרבנות שעל המזבח שמע את הקול). והסדר הזה היה אחרי חנוכת המשכן והמזבח, ולפיכך נסמך אליה".

כלומר: הפסוק האחרון בא ללמדנו שבזכות קרבנות הנשיאים שרתה השכינה²⁴.

סיכום

- א. הנשיאים הביאו את כל הקרבנות הקרבים על גבי המזבח כדי לחנוך את המזבח בכל הקרבנות (שאלות 3, 4, 5, 7).
- ב. התשובה לרוב השאלות הנוספות היא חביבותם של ישראל, של הנשיאים, ושל הקרבנות, והשמחה שהיתה בחנוכת המשכן:
  1. לכן נכתבה פרשתו של כל נשיא בנפרד (שאלה 1).
  2. לכן גם חזרה התורה וסיכמה את קרבנות הנשיאים, והחשיבה אותם כקרבת ציבור (שאלה 2).
  3. לכן ד' קיבל מהם גם את הקרבנות שאינם באים בנדבה (שאלה 7).
  4. לכן קבע ד' שכל נשיא יקריב ביום נפרד (שאלה 8).
  5. לכן ד' התיר להקריבם בשבת (שאלה 9).

²⁴ הסבר אחר כתב הראב"ע בפסוק פ"ט: "וטעם ובבא משה - יתכן שתחילת הדבור שהוא 'ויקרא אל משה' (ויקרא א, א) היה כאשר נשלמה החנוכה". וביאר דבריו ב"דעת מקרא" שם: "ויו החיבור שבראש הפסוק אינה מתחברת יפה עם רשימת הקרבנות שקדמה לה. נראה שהפסוק אינו מתקשר אליה, אלא לתחילתה של פרשה אחרת, שבה נקרא משה אל אהל מועד. ראב"ע משער שהיא התחלת ספר ויקרא, הפותח: 'ויקרא אל משה וידבר אליו מאהל מועד לאמרי' (ויקרא א, א), ובו דיני הקרבנות (שם פרקים א-ז), ופרשת המילואים, המסתיימת בירידת אש על המזבח ושריפת הקרבנות (שם פרקים ח-ט). מקומם של כל הפרקים הללו הוא כאן בענין חנוכת המזבח, וסיומם בפסוק שלפנינו 'ובבא משה אל אהל מועד', ואין מוקדם ומאוחר בתורה". ועיין עוד ברש"י הירש כאן, ובהסבר נוסף של ה"אזניים לתורה" כאן, הובא בסוף המאמר "חיבתם של ישראל שנכפלו בפסוק אחד חמש פעמים", וב"תורה ודעת" ח"ב עמ' לו.

6. לכן היו השלמים הקרבן העיקרי, שכן מהם אכלו גם בני ישראל ולא רק הכהנים, ולכן נאמרה בהם לשון שונה משאר הקרבנות (שאלה 12).
7. לכן גם כתבה התורה את הפסוק האחרון בפרשתנו, להראות שבזכות הקרבנות היה הדיבור עם משה (שאלה 13).

סיום

הרמב"ן בפסוק י"ג כתב: "והנה ד' הנכבד הסכים על דעת הנשיאים וציוה: נשיא אחד ליום יקריבו' (בפסוק יא), ולפיכך יתכן שהיא מצוה לדורות, שיחנכו לעולם בית המקדש והמזבח. ולכך עשה שלמה חנוכת הבית, דכתיב: ויחנכו את בית האלקים, המלך וכל העם' (דהיי"ב ז, ה). וכן אנשי כנסת הגדולה עשו חנוכה, דכתיב: ויעבדו בני ישראל כהניא וליואי ושאר בני גלותא חנכת בית אלקאי וגוי' (עזרא ו, טז). וכן לימות המשיח, שנאמר ביחזקאל (מג, כו-כו): 'שבעת ימים יכפרו את המזבח וטהרו אותו, ומלאו ידיו ויכלו את הימים, והיה ביום השמיני והלאה יעשו הכהנים על המזבח את עולותיכם ואת שלמיכם'. והיא חנוכה למזבח במלואים. והנה תהיה ענין זו המצוה כענין פרשת טמאים בפסח (להלן ט), ופרשת בני יוסף (להלן לו), שהסכימה דעתם לדעת העליונה, ונצטוינו בהם לדורות"²⁵.

כעין זה, ובתוספת דברים, כתב הרמב"ם בהלכות מעשה הקרבנות (פ"ב הי"ד): "כל שיעורי הנסכים האמורין בספר יחזקאל, ומנין אותן הקרבנות, וסדרי העבודה הכתובים שם, כולם מלואים הן, ואין נוהגין לדורות, אלא הנביא ציוה ופירש כיצד יהיו מקריבין המלואים עם חנוכת המזבח בימי המלך המשיח, כשיבנה בית שלישי".

ובהלכה ט"ו שם כתב: "וכשם שהקריבו הנשיאים בחנוכת המזבח דברים שאין כמותן לדורות, והקריבו בשבת, כך הנשיא מקריב חנוכתו בשבת לעתיד, כאשר מפורש שם. וכן קרבנות שהקריבו בימי עזרא הבאים מהשבי מלואים היו, ואינן נוהגין לדורות"²⁶.

הרמב"ם כאן ציין שלא רק בחנוכת המשכן הקריבו קרבנות שאינם נוהגין לדורות, אלא גם בחנוכת בית המקדש השני, וכן יעשו גם בבית המקדש השלישי!

²⁵ עיין גם בהשגות הרמב"ן לספר המצוות לרמב"ם בשרש השלישי.

²⁶ א. הרמב"ם שם המשיך: "אבל דברים הנוהגים לדורות הם דברי תורה שפירשנו, כמו שהעתיקו מפיו משה רבינו, אין להוסיף עליהם ואין לגרוע". שים לב כמה היה חשוב לרמב"ם להדגיש דבר זה!
ב. על הקרבנות בימי עזרא עיין בעזרא ח, לה ובהוריות ו ע"א.
ג. עיין במועד קטן ט ע"א שבחנוכת בית המקדש הראשון בימי שלמה אכלו בני ישראל ביום הכפורים! ולמדו זאת בקל וחומר מקרבנות הנשיאים שדחו שבת בחנוכת המשכן.

וכבר למדנו שהסיבה להקרבת קרבנות חריגים בשעת חנוכת המזבח היא לרוב חביבות ישראל באותה שעה²⁷.
יהי רצון שנזכה לראות באחדות עם ישראל ובחביבות עם ישראל בעיני ד' בחנוכת בית המקדש השלישי במהרה בימינו!

---

²⁷ ועיין בספר "פחד יצחק" על חנוכה [לרב הוטנר] מאמר י"ב שהאריך להסביר את הוראות השעה שהיו בחנוכת המשכן ובבית המקדש השלישי, ותחילתו ברש"י בשיר השירים וברמב"ם בספ"ב בהלכות מעשה הקרבנות (ורק בסוגרים הזכיר את חנוכת ביהמ"ק הראשון). ועיין בספר "שירת דוד" (לרב אהרן דוד גולדברג, ישיבת טלז, וויקליף אוהיו, תשנ"א) בתחילת פרשת בהעלותך שסיכם בקיצור את דבריו.